# GENERALINIO ADVOKATO YVES BOT IŠVADA, pateikta 2007 m. sausio 11 d. [1]

1. Ši prejudicinio sprendimo priėmimo procedūra yra susijusi su 1980 m. rugsėjo 19 d. Asociacijos tarybos sprendimo Nr. 1/80 [2] dėl Europos ekonominės bendrijos ir Turkijos asociacijos plėtros [3] 7 straipsnio išaiškinimu. Šiame straipsnyje apibrėžiamos sąlygos, kurioms esant valstybėje narėje teisėtai dirbantis ar dirbęs turkų kilmės darbuotojo šeimos narys turi teisę įsidarbinti šioje valstybėje ir iš šios teisės išplaukiančią teisę joje apsigyventi.

2. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių dėl Teisingumo Teismo praktikos, susijusios su šios nuostatos turkų kilmės darbuotojo vaikui suteiktų teisių galiojimo laiko atžvilgiu ir dėl sąlygų, kurioms esant šios teisės gali būti apribotos.

3. Teisingumo Teismas būtent 2005 m. liepos 7 d. Sprendime *Aydinli* [4] nusprendė, kad šios teisės įsidarbinti ir apsigyventi nesibaigia, kai turkų kilmės darbuotojo vaikui sukanka 21 metai ir kai jis ima gyventi savarankiškai. Jis taip pat pažymėjo, kad šios teisės gali būti apribotos tik dviem atvejais: pirma, viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ir sveikatos sumetimais ir, antra, kai teises turintis asmuo išvyksta iš minėtos valstybės teritorijos reikšmingam laikotarpiui ir be pateisinamos priežasties.

4. Priėmus minėtą sprendimą *Aydinli*, *Verwaltungsgericht Darmstadt* (Vokietija) iš esmės klausia, ar ši teismų praktika, kiek ji susijusi su vyresniu nei 21 metų vaiku, kuris nebėra išlaikomas savo tėvų, yra suderinama su Papildomo protokolo 59 straipsniu [5], pagal kurį srityse, kuriose taikomas šis protokolas, Turkijos Respublikai nesudaromos palankesnės sąlygos nei tos, kurios pagal EB sutartį sudaromos valstybei narei.

1 — Originalo kalba: prancūzų.

2 — Asociacijos taryba buvo įsteigta susitarimu, kurį 1963 m. rugsėjo 12 d. Ankaroje pasirašė Turkijos Respublika bei Europos ekonominės bendrijos valstybės narės ir Bendrija. Šis susitarimas Bendrijos vardu buvo sudarytas, aprobuotas ir patvirtintas 1963 m. gruodžio 23 d. Tarybos sprendimu 64/732/EEB (OL 217, 1964, p. 3685, toliau – Asociacijos susitarimas).

3 — Sprendimą Nr. 1/80 galima rasti „EEB ir Turkijos asociacijos susitarimas bei protokolas ir kiti pagrindiniai dokumentai", Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biuras, Briuselis, 1992.

4 — C-373/03, Rink. p. I-6181, 27 punktas.

5 — Protokolas 1970 m. lapkričio 23 d. pasirašytas Briuselyje, o Bendrijos vardu sudarytas, aprobuotas ir patvirtintas 1972 m. gruodžio 19 d. Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 2760/72 (OL L 293, p. 1, toliau – Papildomas protokolas).

5. Šioje išvadoje paaiškinsiu, kodėl, mano nuomone, Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsniu turkų kilmės darbuotojo vaikui suteiktų teisių galiojimas laiko atžvilgiu neturi būti nustatytas remiantis tik Tarybos reglamento (EEB) Nr. 1612/68 [6] 10 ir 11 straipsniais, bet turi būti įvertintas atsižvelgiant į Sutarties normas, taikomas laisvam darbuotojų judėjimui. Tuomet išdėstysiu, kodėl teismų praktika dėl turkų kilmės darbuotojo vaikui Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsniu suteiktų teisių taikymo srities neprieštarauja Papildomo protokolo 59 straipsniui. Galiausiai paaiškinsiu, kodėl konkrečiomis nagrinėjamos pagrindinės bylos aplinkybėmis, teismų praktika dėl sąlygų, kurioms esant iš Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio kildinamos teisės gali būti apribotos, nesuteikia Turkijos piliečiui, esančiam tokioje padėtyje kaip I. Derin, didesnių teisių nei tos, kurios suteikiamos Bendrijos darbuotojui.

## I — Teisinis pagrindas

6. Tam, kad būtų išanalizuoti *Verwaltungsgericht Darmstadt* pateikti klausimai, būtina nurodyti nagrinėjamoje byloje taikytinas nuostatas, apibrėžiančias Turkijos piliečių teisių Europos Sąjungoje turinį, taip pat jų taikymo sritį, kaip ji buvo patikslinta teismų praktikoje.

### A — *Dokumentai*

7. Bylai taikytinos nuostatos yra įtvirtintos Asociacijos susitarime, Papildomame protokole ir Sprendime Nr. 1/80.

#### 1. Asociacijos susitarimas

8. Kaip nustatyta Asociacijos susitarimo 2 straipsnio 1 dalyje, juo siekiama skatinti Europos ekonominės bendrijos ir Turkijos Respublikos ilgalaikių ir harmoningų prekybos bei ekonominių santykių plėtrą, visiškai atsižvelgiant į būtinybę užtikrinti pagreitintą Turkijos ekonomikos vystymąsi ir darbo bei Turkijos gyventojų gyvenimo sąlygų lygio pakėlimą.

9. Šiems tikslams įgyvendinti Asociacijos susitarimas numatė laipsniškai sukurti muitų sąjungą. Pagal šio Susitarimo 12 straipsnį, siekdamos laipsniškai tarpusavyje įgyvendinti laisvą asmenų judėjimą, Susitariančiosios

6 — 1968 m. spalio 15 d. Reglamentas dėl laisvo darbuotojų judėjimo Bendrijoje (OL L 257, 1968, p. 2).

Šalys susitarė remtis EB sutarties 48 [7], 49 [8] ir 50 [9] straipsniais. Jos taip pat nusprendė panaikinti įsisteigimo laisvės ir paslaugų teikimo laisvės tarpusavio apribojimus, remdamosi atitinkamomis šios sutarties nuostatomis.

12. Kaip nustatyta Asociacijos susitarimo preambulėje ir 28 straipsnyje, vėliau jis turi padėti Turkijos Respublikai įstoti į Bendriją.

2. Papildomas protokolas

10. Asociacijos sutartis numato pasirengimo laikotarpį, per kurį padedant Bendrijai bus keliama Turkijos Respublikos ekonomika (3 straipsnis), pereinamąjį laikotarpį laipsniškai įkurti muitų sąjungą ir suderinti ekonomikos politiką (4 straipsnis), ir baigiamąjį laikotarpį, grindžiamą muitų sąjunga ir Susitariančiųjų Šalių glaudesniu ekonominiu bendradarbiavimu (5 straipsnis).

13. Papildomas protokolas nustato asociacijos pereinamojo laikotarpio sąlygas, taisykles ir grafiką. Jo II antraštinėje dalyje yra nemažai straipsnių, susijusių su asmenų ir paslaugų judėjimu.

14. Jo 36 straipsnyje nustatyta, kad darbuotojų judėjimo tarp Bendrijos valstybių narių ir Turkijos Respublikos laisvė pagal Asociacijos susitarimo 12 straipsnyje nustatytus principus laipsniškai užtikrinama tarp dvyliktųjų metų pabaigos ir dvidešimt antrųjų metų nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos pagal Asociacijos tarybos nustatytas taisykles.

11. Šiems tikslams įgyvendinti reikiamas priemones priima Asociacijos taryba, kurią sudaro valstybių narių vyriausybių bei Europos Bendrijų Komisijos ir Turkijos vyriausybės atstovai. Taigi Asociacijos taryba gali priimti sprendimus laikydamasi jai suteiktų įgaliojimų, kurie sieja Susitariančiąsias Šalis, ribų.

15. Jo 59 straipsnyje nustatyta:

„Srityse, kuriose taikomas šis Protokolas, Turkijai nesudaromos palankesnės sąlygos nei tos, kurias valstybės narės pagal Bendrijos steigimo sutartį sudaro viena kitai.“

7 — Po pakeitimo – EB 39 straipsnis.
8 — Po pakeitimo – EB 40 straipsnis.
9 — Po pakeitimo – EB 41 straipsnis.

3. Sprendimas Nr. 1/80

valstybėje narėje, trukmę. 6 straipsnis nustato:

16. Sprendimu Nr. 1/80 pagal jo trečią konstatuojamąją dalį siekiama socialinėje srityje pagerinti esančią teisinę darbuotojų ir jų šeimų padėtį, palyginti su 1976 m. gruodžio 20 d. Asociacijos tarybos sprendimu Nr. 2/76 nustatyta tvarka.

„1. Išskyrus 7 straipsnyje, susijusiame su darbuotojo šeimos narių teise laisvai įsidarbinti, numatytus atvejus, turkų kilmės darbuotojas, teisėtai dirbantis valstybėje narėje, turi teisę:

17. Šis Sprendimas Nr. 2/76 buvo pirmas etapas įgyvendinant Asociacijos susitarimo 12 straipsnį ir Papildomo protokolo 36 straipsnį. Jis numatė laipsniškai įgyvendinamą darbuotojų teisę įsidarbinti priimančiojoje valstybėje, taip pat teisę šių darbuotojų vaikams toje valstybėje lankyti bendrojo lavinimo pamokas [10].

— teisėtai išdirbęs vienerius metus, prašyti šioje valstybėje narėje atnaujinti jo leidimą dirbti pas tą patį darbdavį, jei pastarasis turi laisvą darbo vietą;

18. Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnyje apibrėžiamos turkų kilmės darbuotojo teisės priimančiojoje valstybėje narėje, o 7 straipsnyje – tokio darbuotojo šeimos narių teisės toje valstybėje.

— teisėtai išdirbęs trejus metus ir, išskyrus atvejus, kai Bendrijos valstybių narių darbuotojams yra teikiama pirmenybė, šioje valstybėje narėje priimti kitą tos pačios profesijos jo pasirinkto darbdavio pasiūlymą įsidarbinti, pateiktą įprastomis sąlygomis ir įregistruotą šios valstybės narės įdarbinimo įstaigose;

19. Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsniu teisės suteikiamos atsižvelgiant į laikotarpio, per kurį darbuotojas teisėtai dirbo priimančiojoje

— teisėtai išdirbęs ketverius metus, laisvai dirbti šioje valstybėje narėje bet kurį pasirinktą samdomą darbą.

10 — Sprendimo Nr. 2/76 2 ir 3 straipsniai.

2. Metinės atostogos, nebuvimas darbe dėl motinystės, dėl nelaimingo atsitikimo darbe arba dėl trumpalaikės ligos įskaitomi į teisėto darbo laikotarpį. Kompetetingų valdžios institucijų tinkamai nustatytas priverstinio nedarbo laikotarpis ir nebuvimas darbe dėl ilgalaikės ligos, kurie nėra įskaitomi į teisėto darbo laikotarpį, nepažeidžia teisių, įgytų per ankstesnį darbo laikotarpį.

<...>"(Neoficialus vertimas)

20. Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnyje darbuotojo šeimos nariai, kuriems buvo suteikta teisė atvykti pas jį į priimančiąją valstybę narę ir kurie joje išgyveno tam tikrą laikotarpį, atskiriami nuo tokio darbuotojo vaikų, kurie atitinkamoje valstybėje narėje įgijo profesinį išsilavinimą. Šis 7 straipsnis numato:

„Valstybėje narėje teisėtai dirbančio turkų kilmės darbuotojo šeimos nariai, kuriems buvo suteikta teisė atvykti pas jį, turi teisę:

— išskyrus atvejus, kai pirmenybė teikiama Bendrijos valstybių narių darbuotojams, priimti bet kokį pasiūlymą įsidarbinti, jeigu jie bent trejus metus teisėtai gyveno šioje valstybėje narėje,

— laisvai dirbti bet kokį savo pasirinktą samdomą darbą, jeigu jie bent penkerius metus teisėtai gyveno šioje valstybėje narėje.

Turkų kilmės darbuotojų vaikai, įgiję profesinį išsilavinimą priimančiojoje valstybėje, gali, nepaisant jų gyvenimo šioje valstybėje narėje trukmės, priimti bet kokį pasiūlymą įsidarbinti šioje valstybėje narėje su sąlyga, kad vienas iš jų tėvų bent trejus metus joje teisėtai dirbo." (Neoficialus vertimas)

21. Sprendimo Nr. 1/80 14 straipsnyje apibrėžiami šių teisių įgyvendinimo apribojimai. Jo 1 dalis numato:

„Šio skyriaus nuostatos taikomos atsižvelgiant į apribojimus, pateisinamus viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ir sveikatos sumetimais." (Neoficialus vertimas)

22. Iki šiol Asociacijos taryba nėra priėmusi nė vienos priemonės, kuria būtų siekiama laipsniškai panaikinti įsisteigimo laisvės ir paslaugų teikimo laisvės tarpusavio apribojimus.

B — *Teismų praktika*

23. Dėl turkų kilmės darbuotojo šeimos nariams Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsniu suteiktų teisių taikymo srities buvo priimta nemažai sprendimų, kurių šiai bylai svarbiausios nuostatos gali būti apibendrintos taip.

24. Visų pirma yra pripažinta, kad Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmosios ir antrosios pastraipų, kaip ir jo 6 straipsnio 1 dalies nuostatos tiesiogiai veikia valstybėse narėse. Taigi šiose nuostatose numatytas sąlygas atitinkantys Turkijos piliečiai gali tiesiogiai pasinaudoti jų suteiktomis teisėmis [11].

25. Iš šios Teisingumo Teismo praktikos išplaukia, kad Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio abiejose pastraipose numatyta teisė įsidarbinti apima du aspektus.

26. Šios teisės suteikiamos tik įvykdžius tam tikras sąlygas.

27. Visų pirma reikia būti turkų kilmės darbuotojo „šeimos nariu". Ši sąvoka turi būti aiškinama atsižvelgiant į tos pačios sąvokos, esančios Reglamento Nr. 1612/68 10 straipsnio 1 dalyje, aiškinimą darbuotojų, kurie yra Bendrijos valstybės narės piliečiai, atžvilgiu [12].

28. Be to, Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmojoje pastraipoje numatytos teisės įsidarbinti yra suteikiamos su sąlyga, jei turkų kilmės darbuotojo šeimos narys bent trejus metus gyveno kartu su šiuo darbuotoju. Ši bendro gyvenimo sąlyga atitinka siekiamą tikslą – leisti šio darbuotojo šeimai susijungti priimančiojoje valstybėje narėje.

11 — Dėl Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalies žr. 1990 m. rugsėjo 20 d. Sprendimą *Sevince* (C-192/89, Rink. p. I-3461, 26 punktas) ir 2002 m. lapkričio 19 d. Sprendimą *Kurz* (C-188/00, Rink. p. I-10691, 26 punktas); dėl šio sprendimo 7 straipsnio pirmosios pastraipos žr. 1997 m. balandžio 17 d. Sprendimą *Kadiman* (C-351/95, Rink. p. I-2133, 28 punktas) bei 2000 m. birželio 22 d. Sprendimą *Eyüp* (C-65/98, Rink. p. I-4747, 25 punktas), o dėl šio sprendimo 7 straipsnio antrosios pastraipos – 1994 m. spalio 5 d. Sprendimą *Eroglu* (C-355/93, Rink. p. I-5113, 17 punktas) ir 2006 m. vasario 16 d. Sprendimą *Torun* (C-502/04, Rink. p. I-1563, 19 punktas). Sprendimas Nr. 1/80, kaip ir Sprendimas Nr. 2/76, nebuvo paskelbti *Europos Bendrijų oficialiajame leidinyje*. Teisingumo Teismas konstatavo, kad šis nepaskelbimas, jei jis gali sukliudyti nustatyti asmeniui tam tikras pareigas, negali atimti iš šio asmens teisės prieš viešosios valdžios instituciją remtis teisėmis, kurias jam suteikia šie sprendimai (minėto sprendimo *Sevince* 24 punktas).

12 — 2004 m. rugsėjo 30 d. Sprendimas *Ayaz* (C-275/02, Rink. p. I-8765, 45 punktas).

29. Turkų kilmės darbuotojo vaikui Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio antrojoje pastraipoje nurodyta teisė įsidarbinti suteikiama tik įvykdžius dvi sąlygas: jei šis darbuotojas trejus metus teisėtai dirbo priimančiojoje valstybėje narėje ir jei šis vaikas toje valstybėje įgijo profesinį išsilavinimą.

30. Antra, nuo to momento, kai šios sąlygos yra įvykdytos, Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmoji ir antroji pastraipos suteikia turkų kilmės darbuotojo šeimos nariams savarankiškas teises įsidarbinti priimančiojoje valstybėje narėje, kuriomis siekiama leisti jiems sustiprinti savo padėtį šioje valstybėje [13] ir kurios nepriklauso nuo to, ar tebeegzistuoja šių teisių įgijimo sąlygos.

31. Teisingumo Teismas konstatavo, kad šiose nuostatose numatyta teisė priimti bet kokį pasiūlymą įsidarbinti šioje priimančiojoje valstybėje narėje neprarandama, kai turkų kilmės darbuotojas, dėl kurio ši teisė įgyta, nebedirba šioje valstybėje narėje [14]. Ši teisė išsaugojama ir kai šis darbuotojas grįžta į savo kilmės šalį. Todėl darytina išvada, kad šios nuostatos taikomos ne vien šio darbuotojo nepilnamečiams vaikams ar pilnamečiams vaikams, kuriuos jis išlaiko. Iš nusistovėjusios Teisingumo Teismo praktikos matyti, kad Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmoji ir antroji pastraipos taip pat taikomos šio darbuotojo pilnamečiams vaikams, kurie gyvena savarankiškai [15].

32. Be to, šiomis nuostatomis suteikiamos teisės įsidarbinti priimančiojoje valstybėje narėje būtinai apima iš jų kildinamą teisę apsigyventi [16]. Teisingumo Teismas ne kartą konstatavo, kad be šios teisės apsigyventi teisės įsidarbinti netektų bet kokio veiksmingumo [17]. Taigi darytina išvada, kad, kai turkų kilmės darbuotojo šeimos narys įvykdo Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmojoje ar antrojoje pastraipose numatytas sąlygas, kad galėtų priimti bet kokį pasiūlymą įsidarbinti priimančiojoje valstybėje narėje, šios valstybės valdžios institucijos neturi teisės imtis tokių priemonių dėl atitinkamo asmens apsigyvenimo, kurios galėtų apsunkinti teisių, jam tiesiogiai suteiktų Bendrijos teisės nuostata, įgyvendinimą.

33. Galiausiai Teisingumo Teismo praktikoje pažymėta, kokiomis sąlygomis šios teisės gali būti apribotos. Pirma, jos gali būti

13 — Ten pat (41 punktas ir ten nurodyta teismų praktika).

14 — Dėl Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmosios pastraipos žr. 2000 m. kovo 16 d. Sprendimą *Ergat* (C-329/97, Rink. p. I-1487, 40 punktas); 2004 m. lapkričio 11 d. Sprendimą *Cetinkaya* (C-467/02, Rink. p. I-10895, 31 punktas) ir minėtą sprendimą *Aydinli* (25 ir 26 punktai). Dėl to paties sprendimo 7 straipsnio antrosios pastraipos žr. 1998 m. lapkričio 19 d. Sprendimą *Akman* (C-210/97, Rink. p. I-7519, 44 punktas).

15 — Minėti sprendimai *Ergat* (27 punktas) ir *Torun* (27 ir 28 punktai).

16 — Dėl Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmosios pastraipos žr. minėtą sprendimą *Cetinkaya* (31 punktas); dėl šio sprendimo 7 straipsnio antrosios pastraipos žr. minėtą sprendimą *Torun* (20 punktas ir jame nurodytą teismų praktiką). Dėl šio sprendimo 6 straipsnio taip pat žr. minėtą sprendimą *Kurz* (27 punktas).

17 — Ten pat.

apribotos, kai asmuo išvyksta iš priimančiosios valstybės narės teritorijos reikšmingam laikotarpiui ir be pateisinamos priežasties [18]. Tokiu atveju asmuo netenka teisinio statuso, įgyto pagal Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmąją ar antrąją pastraipas, nes pats nutraukia ryšius, siejusius jį su ta valstybe nare.

34. Antra, jos taip pat gali būti apribotos taikant Sprendimo Nr. 1/80 14 straipsnį, kai asmuo kelia realią ir didelę grėsmę viešajai tvarkai, visuomenės saugumui ar sveikatai [19]. Šioje nuostatoje numatyta išimtis turi būti aiškinama taip pat kaip ir EB 39 straipsnio 3 dalies nuostata dėl darbuotojų, Bendrijos piliečių, kuri yra apibrėžta praktiškai taip pat. Todėl darytina išvada, kad priemonės, kurių buvo imtasi remiantis viešosios tvarkos ar visuomenės saugumo sumetimais, turi būti pagrįstos asmens elgesiu ir šis elgesys turi kelti realią grėsmę visuomenei [20].

35. Šios dvi sąlygos, kurioms esant asmuo gali netekti teisių, įgytų pagal Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmąją ar antrąją pastraipas, buvo išaiškintos kaip išsamios. Toks išaiškinimas buvo pateiktas minėtame sprendime *Ergat* [21]. Jis buvo aiškiai pakartotas minėtuose sprendimuose *Cetinkaya, Aydinli* ir *Torun*, kuriuose buvo keliamas klausimas, ar baudžiamąja tvarka nuteistas asmuo neteko teisių, įgytų pagal šio 7 straipsnio pirmąją ar antrąją pastraipas.

36. Minėtame sprendime *Cetinkaya* Teisingumo Teismas atmetė Vokietijos vyriausybės argumentą, kad asmuo gali prarasti šias teises įsidarbinti ir apsigyventi po laisvės atėmimo bausmės paskyrimo, po kurio dar skirtas gydymas nuo narkomanijos, kadangi būdamas kalėjime, o vėliau – gydydamasis nuo narkomanijos, asmuo negalėtų įsidarbinti priimančiojoje valstybėje narėje.

37. Teisingumo Teismas nusprendė, kad tokiu atveju asmuo, jei jis neišvyko iš šios valstybės teritorijos reikšmingam laikotarpiui ir be pateisinamos priežasties, gali prarasti pagal Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmąją pastraipą įgytas teises tik jei taikomas 14 straipsnis [22].

38. Pirmiau minėtų sąlygų išsamus pobūdis buvo dar kartą patvirtintas minėtame sprendime *Aydinli*, kuriuo remiasi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

18 — Minėtas sprendimas *Ergat* (48 punktas ir jame nurodyta teismų praktika).

19 — Ten pat (46 punktas).

20 — Minėtas sprendimas *Cetinkaya* (43 ir 44 punktai).

21 — 46–49 punktai.

22 — Minėtas sprendimas *Cetinkaya* (38 punktas).

39. C. Aydinli yra Turkijos pilietis, kuriam sukakus penkiolika metų, buvo leista atvykti pas tėvus į Vokietiją. Šioje valstybėje narėje jis įgijo profesinį išsilavinimą ir penkerius metus pas tą patį darbdavį dirbo samdomą darbą. Jam buvo leista nuolat apsigyventi šioje valstybėje.

40. Pripažintas kaltu dėl neteisėtos prekybos dideliu kiekiu narkotikų, jis buvo sulaikytas, suimtas ir nuteistas trejų metų laisvės atėmimo bausme, į kurią buvo įskaitytas suėmimo laikas.

41. Jam atlikus dalį nustatytos bausmės, likusios dalies vykdymas buvo atidėtas tam, kad jis galėtų ilgalaikiai gydytis nuo narkomanijos. Šį gydymą jis sėkmingai baigė. Gydymosi laikotarpis buvo įskaitytas į paskirtos bausmės laiką, o nuo likusios bausmės dalies jis buvo lygtinai atleistas. Baigęs gydytis, C. Aydinli dirba pas tėvą Vokietijoje.

42. Vokietijos valdžios institucijos, remdamosi nacionaline teise, pagal kurią užsienietis, galutiniu nuosprendžiu nuteistas už nusikaltimą pagal įstatymą dėl narkotikų ne mažesne kaip trejų metų laisvės atėmimo bausme, neatidedant jos vykdymo, būtinai turi būti išsiųstas, priėmė sprendimą dėl skubaus išsiuntimo.

43. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kuriam C. Aydinli pateikė skundą dėl šio sprendimo dėl išsiuntimo panaikinimo, pateikė keletą prejudicinių klausimų, kurie leistų jam įvertinti šio sprendimo atitiktį Sprendimui Nr. 1/80.

44. Minėtame sprendime *Aydinli* Teisingumo Teismas visų pirma pažymėjo, kad šio asmens, nors jis penkerius metus išdirbo priimančiojoje valstybėje narėje pas tą patį darbdavį, padėtis turi būti vertinama kaip kylanti iš Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmosios pastraipos, kuri turkų kilmės darbuotojo šeimos nariams yra *lex specialis*.

45. Jis patvirtino, kad šia nuostata suteiktos teisės įsidarbinti ir apsigyventi nepriklauso nuo aplinkybės, kad ginčijamu laikotarpiu suinteresuotasis asmuo buvo pilnametis ir nebegyveno kartu su savo tėvais, o gyveno šioje valstybėje narėje atskirai [23].

23 — 22 punktas ir jame nurodyta teismų praktika.

46. Jis taip pat patvirtino, kad priimančiosios valstybės narės valdžios institucijos gali apriboti šias teises tik dviem atvejais: kai turko migranto buvimas jos teritorijoje kelia realią ir didelę grėsmę viešajai tvarkai, visuomenės saugumui ar sveikatai, arba kai asmuo išvyksta iš šios valstybės teritorijos reikšmingam laikotarpiui ir be pateisinamos priežasties [24].

47. Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmoji pastraipa neleidžia, kad dėl asmens nuteisimo net ir kelerių metų laisvės atėmimo bausme bei pradžioje bausmės vykdymo neatidedant, po kurio jis ilgai gydėsi nuo narkomanijos, šia nuostata C. Aydinli padėtyje esančiam Turkijos piliečiui suteikiamos teisės būtų ribojamos dėl to, jog jis ilgą laiką nedirbo.

48. Šiuo aspektu jis pažymėjo, kad minėto 7 straipsnio pirmosios pastraipos pirma ir antra įtraukos suteikia turkų kilmės darbuotojo šeimos nariams teisę dirbti, o ne įpareigoja juos dirbti to paties sprendimo 6 straipsnio 1 dalyje numatytą samdomą darbą [25].

24 — 27 punktas ir jame nurodyta teismų praktika.

25 — 29 punktas.

49. Minėtame sprendime *Torun* Teisingumo Teismas konstatavo, kad teismų praktika, pagal kurią, kai asmuo nuteistas baudžiamąja tvarka, Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmąja pastraipa suteiktos teisės įsidarbinti ir apsigyventi gali būti apribotos tik esant minėtoms dviem sąlygoms, taip pat taikytina ir turkų kilmės darbuotojų vaikų, kuriems taikoma minėto sprendimo 7 straipsnio antroji pastraipa, padėčiai [26].

50. Nė viename iš pirmiau minėtų sprendimų tiesiogiai nebuvo padaryta nuoroda į Papildomo protokolo 59 straipsnį.

## II — Pagrindinės bylos faktinės aplinkybės ir procesas

51. Pagrindinė byla, kurioje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nusprendė pateikti klausimą dėl anksčiau aptartos Teisingumo Teismo praktikos, susijusios su Papildomo protokolo 59 straipsnyje nustatytu apribojimu, yra tokia.

26 — Minėtas sprendimas *Torun* (24–26 punktai). E. Torun yra Turkijos pilietis, gimęs Vokietijoje, turkų kilmės darbuotojo, ilgiau kaip trejus metus dirbusio šioje valstybėje narėje, šeimoje. Šioje valstybėje jis įgijo mechaniko išsilavinimą. Už plėšimą panaudojant ginklą bei neteisėtą narkotinių medžiagų įsigijimą buvo nuteistas trejų metų ir trijų mėnesių laisvės atėmimo bausme.

52. I. Derin yra Turkijos pilietis, gimęs 1973 m. rugsėjo 30 dieną. 1982 metais jis atvyko pas tėvus į Vokietiją, kur jie dirbo samdomą darbą: tėvas 1980-1986 m., o motina – 1971–1995 metais.

53. I. Derin Vokietijoje baigė mokyklą: iš pradžių 1982–1988 m. jis mokėsi pradinėje mokykloje, po to, nuo 1988 m. rugpjūčio mėn. iki 1990 m. liepos mėn. – profesinėje mokykloje. 1991 m. jis baigė mokyklą, įgijęs „mittlere Reife" pažymėjimą (vidutinio žemesnio lygio vidurinio mokslo baigimo pažymėjimas). 2001 m. rugsėjį jis taip pat pradėjo mokytis, norėdamas persikvalifikuoti ir tapti profesionaliu prekių ir keleivių transporto vairuotoju.

54. 1991–2005 metais jis dirbo įvairius samdomus darbus pas skirtingus darbdavius arba vykdė savarankišką veiklą. Pas visus darbdavius jis išdirbdavo trumpiau nei metus. 2005 m. sausio mėn. jis vėl įsidarbino samdomu darbuotoju.

55. 1990 m. jam buvo leista nuolat apsigyventi Vokietijoje. 1994 m. rudenį jis paliko tėvų namus ir sukūrė savo šeimą. 2002 m. vasarį pas jį atvyko jo žmona, kuri taip pat yra Turkijos pilietė.

56. I. Derin buvo pripažintas kaltu dėl daugelio nusižengimų. 1994, 1996, 1998 m., taip pat 2002 m. vasarį ir rugpjūtį jam buvo skirtos dienos darbo užmokesčio dydžio baudos. 2002 m. gruodžio 13 d. jis kaip organizuotos grupės bendrininkas buvo nuteistas 2 metų 8 mėnesių 2 savaičių laisvės atėmimo bausme už nelegalų užsieniečių vežimą siekiant pasipelnyti.

57. 2003 m. lapkričio 24 d. buvo nuspręsta išsiųsti I. Derin neribotam laikui. 2004 m. rugsėjo 15 d. Sprendimu *Regierungspräsidium Darmstadt* atmetė jo skundą dėl šio sprendimo. 2004 m. spalio 5 d. jis apskundė šį sprendimą *Verwaltungsgericht Darmstadt.*

58. 2005 m. rugpjūčio 17 d. priimtu sprendimu, kurį Teisingumo Teismo kanceliarija gavo 2005 m. rugpjūčio 26 d., šis teismas nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo.

## III — Prejudiciniai klausimai

59. 2005 m. rugpjūčio 17 d. Sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą *Verwaltungsgericht Darmstadt* konstatuoja, kad

ginčijamas sprendimas dėl išsiuntimo buvo priimtas laikantis nacionalinės teisės. Tačiau jis kelia klausimą dėl šio sprendimo atitikties Sprendimo Nr. 1/80 nuostatoms.

60. Jis pažymi, kad I. Derin, kuriam taikomos Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmosios pastraipos nuostatos, negalėjo netekti šiomis nuostatomis jam suteiktų teisių dėl vieno ar kito Teisingumo Teismo praktikoje nurodytų motyvų. Šiuo klausimu jis paaiškina, kad šis asmuo neišvyko iš Vokietijos teritorijos ilgam laikui ir be pateisinamos priežasties. Be to, jis pažymi, kad I. Derin nekelia realios grėsmės viešajai tvarkai, kaip apibrėžta Sprendimo Nr. 1/80 14 straipsnyje. Tačiau jis klausia, ar šie du motyvai yra išsamūs.

61. Būtent remdamasis šiais argumentais *Verwaltungsgericht Darmstadt* 2005 m. rugpjūčio 17 d. Sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą klausia, pirma, ar Turkijos pilietis, atvykęs pas tėvus į Vokietiją, netenka teisės apsigyventi, kylančios iš Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmosios pastraipos, kai, sulaukęs 21 metų, jis nebegyvena kartu su savo tėvais ir nebėra jų išlaikomas, išskyrus šio sprendimo 14 straipsnyje numatytą atvejį ir situaciją, kai jis išvyksta iš priimančiosios valstybės narės teritorijos reikšmingam laikotarpiui ir be pateisinamos priežasties.

62. Antra, jeigu Teisingumo Teismas į pirmąjį klausimą atsakytų teigiamai, jis pateikia tokį klausimą:

„Ar Turkijos piliečiui, nepaisant teisinio statuso pagal Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmosios pastraipos antrą įtrauką praradimo, pagal Sprendimo Nr. 1/80 14 straipsnį taikoma speciali apsauga, jeigu jis, palikęs tėvų namus, dirbo su pertraukomis, tačiau neįgijo savarankiško samdomo darbuotojo teisinio statuso pagal Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalį, ir kelerius metus užsiėmė tik savarankiška veikla?“

63. 2005 m. rugsėjo 21 d., susipažinęs su minėtu sprendimu *Aydinli, Verwaltungsgericht Darmstadt* savo pirmą prejudicinį klausimą pakeitė tokiu klausimu:

„Ar su Papildomo protokolo 59 straipsniu yra suderinama tai, kad Turkijos pilietis, kuris, būdamas vaiku, pasinaudojęs teise į šeimos susijungimą persikėlė pas Vokietijos Federacinėje Respublikoje samdomais darbuotojais dirbančius tėvus, netenka iš teisės pagal Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmosios pastraipos antrą įtrauką priimti pasiūlymą įsidarbinti kildinamos teisės apsi-

gyventi – išskyrus Sprendimo Nr. 1/80 14 straipsnyje numatytus atvejus ir be pagrįstų priežasčių išvykus iš priimančiosios valstybės narės reikšmingam laikotarpiui – net ir tuomet, kai jis, sulaukęs dvidešimt vienerių metų, nebegyvena kartu su savo tėvais ir nėra jų išlaikomas?"

64. Jis taip pat paprašė Teisingumo Teismo prireikus atsakyti į jo 2005 m. rugpjūčio 17 d. Sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateiktą antrąjį prejudicinį klausimą.

65. Savo 2005 m. rugsėjo 21 d. pataisytame sprendime prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad jis kelia klausimą dėl minėtame sprendime *Aydinli* patvirtintos Teisingumo Teismo praktikos atitikties Papildomo protokolo 59 straipsniui dėl tokių priežasčių.

66. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, Papildomo protokolo 59 straipsnis reiškia, kad pagal Sprendimą Nr. 1/80 Turkijos piliečiams negali būti suteiktos didesnės teisės nei tos, kurias Sutartis suteikia Bendrijos piliečiams. Kitaip tariant, pripažinimas, kad teisės apsigyventi priimančiojoje valstybėje narėje, pagrįstos Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmąja pastraipa, galima netekti tik dėl dviejų priežasčių, nurodytų minėtame sprendime *Aydinli*, reikštų, kad Turkijos piliečio šeimos nariams yra sudaromos palankesnės sąlygos, nei tos, kurias Sutartis numato darbuotojo, kuris yra Europos Bendrijos pilietis, šeimos nariams.

67. Šiame kontekste *Verwaltungsgericht Darmstadt* primena, kad pagal Reglamento Nr. 1612/68 10 straipsnį darbuotojo, kuris yra Bendrijos pilietis, vaikų teisė apsigyventi kartu su juo yra apribota laiko požiūriu [27]. Taigi pripažinimas, kad I. Derin turi teisę naudotis Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmąja pastraipa suteiktomis teisėmis ir tada, kai jam yra 31 metai, jis nebegyvena kartu su tėvais ir nebėra jų išlaikomas, reikštų, kad jam suteikiama daugiau teisių, nei tokioje padėtyje esančiam Bendrijos piliečio vaikui.

68. *Verwaltungsgericht Darmstadt* nuomone, vertinant Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio taikymo sritį, nereikia atsižvelgti į tai, kad Bendrijos piliečių vaikai turi teisę pasilikti priimančiosios valstybės narės teritorijoje pagal Sutarties nuostatas dėl laisvo asmenų judėjimo ar kitas iš jo kildinamas teises. Šios dvi situacijos turėtų būti lyginamos tik teisių, suteikiamų dėl to, kad asmuo yra „šeimos narys", požiūriu.

27 — Priminsiu, kad Reglamento Nr. 1612/68 10 straipsnis nustato: „1. Asmenys, nepriklausomai nuo jų pilietybės, turi teisę gyventi kartu su valstybės narės piliečiu, kuris dirba kitos valstybės narės teritorijoje, jeigu jie yra:
a) o sutuoktinis ir vaikai iki 21 metų arba jo išlaikytiniai;
b) jo išlaikomi giminaičiai pagal kylančią tokio darbuotojo ir jo sutuoktinio genealogijos liniją.
2. Valstybės narės turi stengtis priimti ir kitus 1 dalyje nenurodytus tokios šeimos narius, jeigu jie yra išlaikomi to darbuotojo arba gyvena jo namuose, esančiuose šalyje, iš kurios jis atvyko.
3. Dėl 1 ir 2 dalyje nurodytų priežasčių, tas darbuotojas savo šeimą turi aprūpinti tokiu būstu, kokiame paprastai gyvena vietiniai darbuotojai to rajono, kuriame jis yra įsidarbinęs; tačiau dėl šios nuostatos neturi būti diskriminacijos tarp vietinių darbuotojų ir iš kitų valstybių narių atvykusių darbuotojų."

## IV — Analizė

### A — *Išankstinės pastabos*

69. Italijos ir Jungtinės Karalystės vyriausybės kelia klausimą, ar I. Derin padėčiai turi būti taikoma Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmoji pastraipa, kaip teigia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, ar šio straipsnio antroji pastraipa.

70. Iš tiesų I. Derin padėtis gali būti apibūdinama kaip Turkijos piliečio, kuriam esant turkų kilmės darbuotojų migrantų, teisėtai dirbančių valstybėje narėje, vaiku, buvo suteikta teisė atvykti pas juos į šios valstybės teritoriją. Neginčijama ir tai, kad jis teisėtai gyveno su tėvais ne trumpiau kaip penkerius metus.

71. Taigi I. Derin atitinka visas sąlygas, kurias reikia įvykdyti norint pasinaudoti Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmosios pastraipos antra įtrauka suteiktomis teisėmis laisvai įsidarbinti ir apsigyventi.

72. Tačiau šios vyriausybės kelia klausimą, ar I. Derin neturėtų būti taikoma Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio antroji pastraipa, kurioje aptariama turkų kilmės darbuotojų vaikų, priimančiojoje valstybėje narėje įgijusių profesinį išsilavinimą, padėtis, nes, remiantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo informacija, I. Derin, pirma, nuo 1988 m. rugpjūčio 6 d. iki 1990 m. liepos 15 d. mokėsi profesinėje mokykloje, ir, antra, 2001 m. rugsėjį vėl pradėjo mokytis, norėdamas tapti sunkvežimių vairuotoju.

73. Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio antrojoje pastraipoje minima „profesinio išsilavinimo“ sąvoka šiame sprendime nėra apibrėžta. Jos turinio nėra išaiškinęs ir Teisingumo Teismas. Tačiau jis yra nurodęs, kokio tikslo yra siekiama nuostata, kurios dalis yra ir ši sąvoka. Teisingumo Teismo nuomone, Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio antroji pastraipa siekiama specialias sąlygas taikyti vaikams, turkų kilmės darbuotojų šeimos nariams, nes siekiama kad jiems būtų lengviau patekti į darbo rinką įgijus profesinį išsilavinimą, pagal šio sprendimo tikslą siekiant laipsniškai užtikrinti laisvą darbuotojų judėjimą [28].

74. Atsižvelgdamas į šį tikslą, manau, kad Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio antrojoje pastraipoje minima „profesinio išsilavinimo“ sąvoka turėtų būti aiškinama taip pat kaip ir EB 150 straipsnyje įtvirtinta tokia pati sąvoka, nes abiem šiomis nuostatomis siekiama panašių tikslų. Iš tiesų

28 — Minėtas sprendimas *Torun* (23 punktas ir jame nurodyta teismų praktika).

EB 150 straipsnis įgalioja Europos Bendriją papildyti valstybių narių veiksmus profesinio mokymo srityje, siekiant palengvinti profesinę integraciją ir reintegraciją į darbo rinką.

75. Teisingumo Teismas plačiai išaiškino Sutartyje minimą „profesinio mokymo“ sąvoką. Pagal Teisingumo Teismo praktiką ši sąvoka apima bet kokios formos mokymą, kuris rengia kvalifikaciją dirbti pagal tam tikrą profesiją, dalyką ar darbą ar kuris suteikia ypatingų gebėjimų dirbti pagal tokią profesiją, dalyką ar darbą, nesvarbu, koks yra mokinių ar studentų amžius ir išsilavinimo lygis, ir net jei mokymo programa apima dalį bendrojo išsilavinimo dalykų [29].

76. Tik nacionalinis teismas yra kompetentingas įvertinti pagrindinės bylos faktines aplinkybes, taigi patikrinti, ar atitinkamas asmuo turi būti laikomas įgijusiu profesinį išsilavinimą priimančiojoje valstybėje narėje, kaip apibrėžta Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio antrojoje pastraipoje, dėl to, kad 1988 m. rugpjūčio 6 d.–1990 m. liepos 15 d. šis asmuo mokėsi profesinėje mokykloje ar kad nuo 2001 m. rugsėjo mokėsi, kad galėtų tapti sunkvežimių vairuotoju.

29 — 1989 m. gegužės 30 d. Sprendimas *Komisija prieš Tarybą* (242/87, Rink. p. 1425, 24 punktas).

77. Tačiau klausimas, ar I. Derin taikytina Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmoji ar antroji pastraipa, nėra svarbus nagrinėjant prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pirmąjį klausimą.

78. Iš tiesų matyti, kad, jei Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio abi pastraipos iš dalies skiriasi jų taikymo sąlygų požiūriu, teisės, kurias jos suteikia turkų kilmės darbuotojo vaikui ir sąlygos, kurioms esant šių teisių galima netekti, iš esmės yra tokios pat. Abiem atvejais kalbama apie savarankiškas teises įsidarbinti ir apsigyventi, kurios, kaip nustatyta Teisingumo Teismo praktikoje, neprarandamos ir tada, kai asmeniui sukanka 21 metai ir kai jis ima gyventi savarankiškai, ir kurių galima netekti tik pagal Sprendimo Nr. 1/80 14 straipsnį arba ilgalaikio išvykimo be pateisinamos priežasties iš priimančiosios valstybės narės atveju.

79. Kadangi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo klausia dėl Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsniu suteiktų teisių taikymo srities atitikties Papildomo protokolo 59 straipsniui, atsakymas į šį klausimą nebus kitoks dėl to, kad asmeniui turi būti taikoma Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmoji arba antroji pastraipa.

80. Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimus nagrinėsiu remdamasis jo pripažintu teiginiu, kad I. Derin padėčiai taikytina Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmosios pastraipos antra įtrauka.

B — *Dėl pirmojo prejudicinio klausimo*

81. Savo pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori sužinoti, ar Teisingumo Teismo praktika dėl sąlygų, kurioms esant gali būti apribotos turkų kilmės darbuotojo pilnamečio vaiko teisės, suteiktos Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmosios pastraipos antra įtrauka, nepažeidžia Papildomu protokolu nustatytos ribos. Jis iš esmės klausia, ar Teisingumo Teismo praktika, pagal kurią Turkijos pilietis, kuris, būdamas vaiku, pasinaudojęs teise į šeimos susijungimą, atvyko į valstybės narės teritoriją, praranda iš teisės pagal Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmosios pastraipos antrą įtrauką priimti bet kokį pasiūlymą įsidarbinti kildinamą teisę apsigyventi šioje valstybėje tik dviem atvejais, t. y. šio sprendimo 14 straipsnyje numatytais atvejais arba kai jis išvyksta iš priimančiosios valstybės narės teritorijos reikšmingam laikotarpiui ir be pateisinamos priežasties – net ir tuomet, kai jam sukanka 21 metai ir jis nebėra išlaikomas savo tėvų, yra suderinama su Papildomo protokolo 59 straipsniu.

82. Vokietijos, Italijos ir Jungtinės Karalystės vyriausybės teigia, kad minėta Teisingumo Teismo praktika prieštarauja šiam 59 straipsniui, kadangi turkų kilmės darbuotojo vaikui Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmosios pastraipos antra įtrauka suteiktų teisių apimtis turėtų būti tokia pat kaip ir tų teisių, kurias Bendrijos darbuotojo vaikas turi pagal Reglamento Nr. 1612/68 10 ir 11 straipsnius [30]. Šių vyriausybių teigimu, kadangi šiose nuostatose minimi tik jaunesni nei 21 metų arba išlaikomi vaikai, turko vaikui, kuriam yra daugiau nei 21 metai ir kuris nebėra išlaikomas savo tėvų priimančiojoje valstybėje narėje, nebeturėtų būti taikomos Sprendimu Nr. 1/80 numatytos teisės įsidarbinti ir apsigyventi.

83. Šiame kontekste vyriausybės remiasi generalinio advokato L. A. Geelhoed pozicija jo išvadoje byloje *Ayaz* [31], kuris turkų kilmės darbuotojo vaikui Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmąja pastraipa suteiktas teises siūlė aiškinti taip. Generalinio advokato nuomone, reikia išskirti tris atvejus:

— sulaukęs pilnametystės vaikas tebėra darbuotojo išlaikomas, jei jis, pavyz-

30 — Reglamento Nr. 1612/68 11 straipsnis nustato:
„Jeigu valstybės narės pilietis užsiima veikla kaip pagal darbo sutartį arba savarankiškai dirbantis asmuo kitos valstybės narės teritorijoje, jo sutuoktinis ir vaikai iki 21 metų amžiaus arba jo išlaikytiniai, net ir nebūdami jokios valstybės narės piliečiai, turi teisę imtis bet kokios veiklos kaip pagal darbo sutartį dirbantys asmenys tos pačios valstybės narės teritorijoje."

31 — Išvados 52 punktas.

džiui, mokosi už tėvų lėšas – tokiu atveju jam tebetaikoma Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmoji pastraipa;

— vaikas teisėtai dirba valstybėje narėje – tokiu atveju jam suteikiamos savarankiškos teisės pagal to paties sprendimo 6 straipsnį;

— vaikas dar nedirba ir nėra darbuotojo išlaikomas. Tokiu atveju, praėjus protingam terminui darbui susirasti, vaikas iš esmės praranda savo teises pagal Sprendimą Nr. 1/80, o jo teisę įsidarbinti reglamentuoja nacionalinė teisė.

84. Pagal šį argumentą, Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnis suteikia turkų kilmės darbuotojo vaikui tik iš jo kaip šio darbuotojo šeimos nario teisinio statuso išvestas teises, kurios baigiasi, kai jam sukanka 21 metai ir kai jis nebėra šio darbuotojo išlaikomas.

85. Minėtos vyriausybės taip pat remiasi minėtu sprendimu *Ayaz*, kuriame Teisingumo Teismas nusprendė, kad Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnyje minimos „šeimos nario“ sąvokos taikymo sritis yra identiška tokios pat sąvokos, minimos Reglamento Nr. 1612/68 10 straipsnio 1 dalyje, taikymo sričiai.

86. Jungtinės Karalystės vyriausybė teigia, kad Teisingumo Teismo praktika prieštarauja Papildomo protokolo 59 straipsniui ir dėl tokios priežasties.

87. Ji primena, kad minėtame sprendime *Aydinli* Teisingumo Teismas 7 straipsnio pirmosios pastraipos pirmą ir antrą įtraukas išaiškino taip, kad jos suteikia turkų kilmės darbuotojo šeimos nariams teisę dirbti, o ne įpareigoja juos dirbti šio sprendimo 6 straipsnio 1 dalyje numatytą samdomą darbą. Šios vyriausybės teigimu, ši Teisingumo Teismo praktika, kartu su Teisingumo Teismo praktika dėl dviejų sąlygų, kurioms esant gali būti apribotos iš Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio kildinamos teisės, suteikia turkų kilmės darbuotojo šeimos nariams palankesnes teises už tas, kurios suteikiamos Bendrijos darbuotojo šeimos nariams ir patiems Bendrijos darbuotojams.

88. Taigi Bendrijos darbuotojo šeimos nariai neturi bendrosios teisės neterminuotai gyventi priimančiosios valstybės narės teritorijoje.

89. Šiuo atžvilgiu Jungtinės Karalystės vyriausybė primena, kad Komisijos reglamento

(EEB) Nr. 1251/70 [32] 2 ir 3 straipsniuose nustatytomis sąlygomis jiems gali būti suteikta teisė toliau nuolat gyventi šioje valstybėje ir kad tokios pat sąlygos taikomos tuo atveju, kai Bendrijos pilietis vykdo savarankišką veiklą.

90. Ši vyriausybė pažymi, kad Direktyva 2004/38 taip pat nesuteikia tokios bendrosios teisės.

91. Ji atkreipia dėmesį į tai, kad šios direktyvos 6 straipsnis suteikia Sąjungos piliečiams ir jų šeimos nariams teisę gyventi kitos valstybės narės teritorijoje tik iki trijų mėnesių, o praėjus šiam laikotarpiui, ši teisė suteikiama su sąlyga, kad asmuo yra darbuotojo ar savarankiškai dirbančio asmens šeimos narys [33] arba laikantis kitų šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b–d punktuose nustatytų sąlygų [34].

92. Ši vyriausybė pažymi, kad Direktyvos 2004/38 12 straipsnyje numatytomis sąlygomis Bendrijos piliečio šeimos narys gali naudotis savarankiška teise gyventi šalyje, jei Bendrijos pilietis išvyksta ar miršta, tačiau tik jei šis šeimos narys atitinka 7 straipsnio 1 dalies a–d punktuose nustatytus reikalavimus arba jei jam buvo suteikta teisė nuolat gyventi šalyje. Ji nurodo, kad, išskyrus ypatingus atvejus, tokią nuolatinio gyvenimo teisę turi Sąjungos piliečiai, kurie atitinkamoje priimančiojoje valstybėje narėje legaliai gyveno ištisą penkerių metų laikotarpį, ir jų šeimos nariai, kurie gyveno su jais tą patį laikotarpį [35].

93. Pasisakydama apie Bendrijos darbuotojo teisę gyventi šalyje, Jungtinės Karalystės vyriausybė primena, kad ši teisė yra suteikiama su sąlyga, kad asmuo dirba samdomą darbą. Darbo santykiams nutrūkus, ši teisė gyventi šalyje gali būti išsaugota tik esant tam

32 — 1970 m. birželio 29 d. Reglamentas dėl darbuotojų, pagal darbo sutartį dirbusių valstybėje narėje, teisės pasilikti tos valstybės teritorijoje (OL L 142, 1970, p. 24). 2006 m. balandžio 30 d. šis reglamentas buvo panaikintas 2006 m. balandžio 25 d. Komisijos reglamentu (EB) Nr. 635/2006 (OL L 112, 2006, p. 9). Šis panaikinimas buvo pagrįstas tuo, kad 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičianti Reglamentą Nr. 1612/68 ir panaikinanti Direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (OL L 158, 2004, p. 77), sujungė į vieną dokumentą teisės aktus dėl laisvo Sąjungos piliečių judėjimo. Direktyvos 17 straipsnyje pakartojamos pagrindinės Reglamento Nr. 1251/70 nuostatos, kurios iš dalies keičiamos suteikiant asmenims, turintiems teisę pasilikti valstybės narės teritorijoje, palankesnį statusą, t. y. teisę nuolat gyventi valstybėje narėje.

33 — Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalies a ir d punktai.

34 — Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalis taip pat suteikia visiems Sąjungos piliečiams teisę gyventi kitos valstybės narės teritorijoje ilgiau kaip tris mėnesius, jei jie turi pakankamai išteklių sau ir savo šeimos nariams, kad per savo gyvenimo šalyje laikotarpį netaptų našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai ir turi šioje valstybėje visavertį sveikatos draudimą (b punktas); arba jei toje valstybėje mokosi arba įgyja profesinį rengimą ir turi pirmiau minėtų išteklių ir socialinę apsaugą (c punktas). Šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalies d punktas suteikia šią teisę ir Sąjungos pilietį, kuris atitinka a, b arba c punkto reikalavimus, lydintiems ar kartu vykstantiems šeimos nariams.

35 — Direktyvos 2004/38 16 straipsnis.

tikroms sąlygoms, pavyzdžiui, jei asmuo ieško naujo darbo, ir tik ribotą laiką. Taigi Bendrijos pilietis taip pat neturi bendrosios teisės neribotą laiką likti kitos valstybės narės teritorijoje, kad vėliau, jam tinkamu laiku, galėtų joje dirbti [36].

94. Priešingai Vokietijos, Italijos ir Jungtinės Karalystės vyriausybėms, Komisija teigia, kad Teisingumo Teismo praktika dėl turkų kilmės darbuotojo vaikui Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmąja pastraipa suteiktų teisių taikymo srities neprieštarauja Papildomo protokolo 59 straipsnio nuostatoms.

95. Aš pritariu Komisijos argumentams. Norėdamas pagrįsti savo poziciją, visų pirma nurodysiu argumentus, dėl kurių, mano nuomone, turkų kilmės darbuotojo vaikui Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsniu suteiktų teisių galiojimas laiko atžvilgiu turi būti apibrėžtas remiantis ne tik Reglamento Nr. 1612/68 10 ir 11 straipsniais, bet taip pat atsižvelgiant į Sutarties normas dėl laisvo darbuotojų judėjimo.

96. Antra, nurodysiu, kad Teisingumo Teismo praktika dėl turkų kilmės darbuotojo vaikui Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsniu suteiktų teisių taikymo srities apskritai nenustato jam palankesnių sąlygų nei tos, kurios yra nustatytos Bendrijos darbuotojui.

97. Trečia, pamatysime, kad konkrečiomis nagrinėjamos pagrindinės bylos aplinkybėmis Teisingumo Teismo praktika dėl sąlygų, kurioms esant iš Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio kildinamos teisės gali būti apribotos, nesuteikia I. Derin padėtyje esančiam Turkijos piliečiui didesnių teisių nei tos, kurios suteikiamos Bendrijos darbuotojui.

1. Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsniu suteiktų teisių taikymo sritis turi būti apibrėžta remiantis ne tik Reglamento Nr. 1612/68 10 ir 11 straipsniais, bet taip pat atsižvelgiant į Sutarties normas dėl laisvo darbuotojų judėjimo

98. Mano nuomone, Vokietijos, Italijos ir Jungtinės Karalystės pozicijai, pagal kurią turkų kilmės darbuotojo vaikui Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsniu suteiktų teisių galiojimas laiko atžvilgiu turėtų būti toks pat kaip ir

36 — Šiame kontekste Jungtinės Karalystės vyriausybė remiasi 1991 m. vasario 26 d. Sprendimu *Antonissen* (C-292/89, Rink. p. I-745, 21 punktas), 1997 m. vasario 20 d. Sprendimu *Komisija prieš Belgiją* (C-344/95, Rink. p. I-1035, 17 punktas) ir 2004 m. kovo 23 d. Sprendimu *Collins* (C-138/02, Rink. p. I-2703, 37 punktas).

teisių, Reglamento Nr. 1612/68 10 ir 11 straipsniais suteiktų Bendrijos darbuotojo vaikui, negalima pritarti dėl šių priežasčių.

99. Visų pirma, šis labai ribojantis Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmąja pastraipa suteiktų teisių, aiškinimas nėra pagrįstas atitinkamų nuostatų formuluotėmis.

100. Yra pripažinta, kad Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnyje nėra nuostatos, pagal kurią turkų kilmės darbuotojo vaikui būtų suteiktos tik iš jo kaip šio darbuotojo šeimos nario padėties išvestos teisės, kurios būtų prarastos kai vaikui sukanka 21 metai ir kai jis pradeda gyventi savarankiškai.

101. Tą patį galima konstatuoti ir dėl Papildomo protokolo 59 straipsnio. Iš tiesų šiame straipsnyje tik labai apibendrintai nurodyta, kad srityse, kuriose taikomas šis protokolas, Turkijos Respublikai nesudaromos palankesnės sąlygos nei tos, kurias valstybės narės pagal Bendrijos steigimo sutartį sudaro viena kitai.

102. Žinoma, negalima ginčyti, kad ši nuostata, nors joje minima tik „Turkijos Respublika“, turi būti suprantama kaip nustatanti teisių, kurios Turkijos piliečiams gali būti suteiktos pagal Papildomą protokolą, taikymo srities apribojimus. Asmenų judėjimo tarp valstybių narių ir Turkijos srityje šis Protokolas yra taikomas, nes joje taikomos šio Protokolo II antraštinės dalies nuostatos, konkrečiai jo 36 straipsnis.

103. Taip pat pažymiu, kad Sprendimu Nr. 1/80 siekiama laipsniškai įgyvendinti laisvą asmenų judėjimą tarp valstybių narių ir Turkijos, numatytą Asociacijos susitarimo 12 straipsnyje ir Papildomo protokolo 36 straipsnyje, t. y. remiantis Sutarties normomis dėl šios pagrindinės laisvės. Pripažinta ir tai, kad Asociacijos taryba teisę priimti sprendimus turi įgyvendinti atsižvelgdama į jai priskirtų įgaliojimų ribas.

104. Taigi remiantis visomis šiomis aplinkybėmis galima daryti išvadą, kad, pagal Papildomo protokolo 59 straipsnį visiems Turkijos piliečiams, t. y. darbuotojams ir jų šeimos nariams, Sprendimu Nr. 1/80 suteiktos teisės negali būti palankesnės už tas teises, kurias valstybių narių piliečiai ir jų šeimos nariai turi pagal Sutarties nuostatas dėl darbuotojų judėjimo laisvės, kuriomis remtis susitarė Asociacijos susitarimo šalys.

105. Tačiau, mano nuomone, remiantis minėto Protokolo 59 straipsnyje vartojamais terminais, negalima daryti išvados, kad turkų kilmės darbuotojo vaikui Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsniu suteiktų teisių taikymo sritis turi būti apibrėžta remiantis tik Reglamento Nr. 1612/68 10 ir 11 straipsniais, t. y. kad šios teisės prarandamos, kai šiam vaikui sukanka 21 metai ir jis pradeda gyventi savarankiškai.

106. Galiausiai, toks Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio taikymo srities aiškinimas prieštarautų šio sprendimo sistemai. Iš tiesų šio sprendimo 6 straipsnio 1 dalyje yra aiškiai nurodyta, kad ši nuostata taikoma „išskyrus 7 straipsnyje numatytus atvejus".

107. Kaip Teisingumo Teismas konstatavo minėtame sprendime *Aydinli* [37], iš šios sakinio dalies aiškiai matyti, kad Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnis turkų kilmės darbuotojo šeimos nariams yra *lex specialis*. Taigi šio sprendimo 6 straipsnis taikomas tik tuomet, jei asmuo negali pasinaudoti minėto sprendimo 7 straipsnio pirmąja ar antrąja pastraipomis suteiktomis teisėmis.

37 — 19 punktas.

108. Argumentas, kad turkų kilmės darbuotojo vaikui Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnis nebetaikomas, kai jam sukanka 21 metai ir jis pradeda gyventi savarankiškai, ir, prireikus, jam gali būti taikomas tik šio sprendimo 6 straipsnis, prieštarauja šios nuostatos papildomam pobūdžiui.

109. Galiausiai manau, kad Vokietijos, Italijos ir Jungtinės Karalystės vyriausybių argumentai prieštarauja Papildomo protokolo, kurio sudedamoji dalis yra ir 59 straipsnis, tikslams.

110. Kaip matėme, Papildomo protokolo 36 straipsnyje nustatyta, kad darbuotojų judėjimo tarp valstybių narių ir Turkijos laisvė laipsniškai užtikrinama tarp dvyliktųjų ir dvidešimt antrųjų metų nuo Asociacijos susitarimo įsigaliojimo dienos, remiantis Sutarties straipsniais dėl šios judėjimo laisvės. Yra pripažinta ir tai, kad Asociacijos susitarimu siekiama sudaryti sąlygas realiai įgyvendinti Turkijos siekį įstoti į Europos Sąjungą.

111. Išanalizavus Reglamento Nr. 1612/68, kuris buvo priimtas Sutarties normomis dėl laisvo darbuotojų judėjimo taikyti, nuostatas galima konstatuoti, kad Bendrijos teisės aktų leidėjas numatė, jog siekiant, kad Bendrijos

piliečiai galėtų veiksmingai naudotis šia judėjimo laisve, jiems reikia užtikrinti ne tik teisę į šeimos susijungimą priimančiojoje valstybėje narėje, bet ir jų šeimos narių integraciją šioje valstybėje.

112. Kaip nustatyta Reglamento Nr. 1612/68 penktoje konstatuojamojoje dalyje ir kaip yra ne kartą konstatavęs Teisingumo Teismas, norint, kad būtų galima pasinaudoti Sutartyje numatyta teise į judėjimo laisvę objektyviomis sąlygomis ir kad ja būtų galima laisvai ir garbingai naudotis, reikia, kad Bendrijos darbuotojo šeima optimaliai integruotųsi priimančiojoje valstybėje narėje [38].

113. Reglamento Nr. 1612/68 10 straipsnis užtikrina darbuotojo sutuoktiniui ir jaunesniems nei 21 metų vaikams arba išlaikytiniams teisę gyventi kartu su darbuotoju. 11 straipsnis taip pat pripažįsta šio darbuotojo šeimos narių teisę imtis bet kokio samdomo darbo priimančiosios valstybės narės, kurioje dirba pats darbuotojas, teritorijoje. Galiausiai 12 straipsnis suteikia minėto darbuotojo vaikams teisę mokytis priimančiojoje valstybėje narėje tomis pačiomis sąlygomis kaip ir tos šalies piliečiams.

38 — Žr., pavyzdžiui, 2002 m. rugsėjo 17 d. Sprendimą *Baumbast ir R* (C-413/99, Rink. p. I-7091, 50 punktas ir jame nurodyta teismų praktika).

114. Taigi Bendrijos darbuotojo šeimos narių teisė į integraciją priimančiojoje valstybėje narėje reiškia ne tik teisę gyventi su juo ir mokytis šioje valstybėje, bet ir teisę laisvai joje įsidarbinti.

115. Žinoma, šio darbuotojo šeimos nariams Reglamentu Nr. 1612/68 suteiktos teisės yra išvestinės iš darbuotojui EB 39 straipsnyje numatytos judėjimo laisvės. Iš principo šios teisės prarandamos, kai nebetenkinamos šio reglamento 10 straipsnyje nustatytos sąlygos, t. y., kalbant apie vaiką – kai jam sukanka 21 metai ir jis nebėra išlaikomas savo tėvų.

116. Tačiau, kaip pažymi Komisija, šie Bendrijos darbuotojo vaikui Reglamentu Nr. 1612/68 suteiktų teisių taikymo srities apribojimai turi būti aiškinami atsižvelgiant į tai, kad šis vaikas, kai jam sukanka 21 metai ir kai jis nebėra išlaikomas savo tėvų, savarankiškai naudojasi Sutartyje ir jai taikyti priimtuose antrinės teisės aktuose numatytomis teisėmis.

117. Iš tiesų, Bendrijos darbuotojo vaikas pirmiausia gali naudotis EB 39 straipsnyje

nustatyta pagrindine judėjimo laisve, pagal kurią jis gali gyventi priimančiosios valstybės narės teritorijoje, kad galėtų joje dirbti ar ieškoti darbo. Įsidarbinęs joje, jis taip pat gali pasilikti šioje teritorijoje.

118. Taigi Bendrijos teisės aktų leidėjas, atsižvelgdamas į šias savarankiškas teises, galėjo Reglamente Nr. 1612/68 įtvirtinti tik tas teises, kurios asmeniui suteikiamos tik dėl to, kad jis yra darbuotojo, kuris yra Bendrijos pilietis, šeimos narys. Bendrijos darbuotojo vaiko optimalios integracijos priimančiojoje valstybėje narėje, kurią šis reglamentas užtikrina suteikdamas teises, kurį lėmė jo kaip šeimos nario statusas, galima siekti ir vaikui naudojantis Sutarties nuostatų suteikiamomis savarankiškomis teisėmis.

119. Atsižvelgdamas į šiuos argumentus, manau, kad siekis integruoti Turkijos piliečius ir jų šeimos narius, kuriuo paremta valstybių narių ir Turkijos Respublikos asociacija, neleidžia, kad turkų kilmės darbuotojo vaikui Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmąja pastraipa suteiktų teisių taikymas laiko atžvilgiu būtų apribotas taip pat, kaip teisių, kurias Bendrijos darbuotojo vaikui suteikia Reglamento Nr. 1612/68 10 ir 11 straipsniai, taikymas laiko atžvilgiu.

120. Iš tiesų pripažinimas, kad turkų kilmės darbuotojo vaikas, kai jam sukanka 21 metai ir jis nebėra išlaikomas savo tėvų, netenka Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmąja pastraipa suteiktų teisių, ir gali naudotis tik šio sprendimo 6 straipsnyje numatytomis laipsniškai įgyjamomis teisėmis, reikštų, kad neatsižvelgus į Turkijos piliečių kartą ir jų buvimo priimančiojoje valstybėje narėje laikotarpį, jiems nebus sudaryta palankesnių sąlygų ne tos, kurios buvo sudarytos pirmajai migrantų kartai.

121. Tai taip pat reikštų, kad turkų kilmės darbuotojo vaiko teisė apsigyventi priimančiojoje valstybėje narėje, pagrįsta Sprendimu Nr. 1/80, visuomet būtų nepatikima ir laikina, net jei jis gimė toje šalyje ir vykdė čia visą savo profesinę veiklą, nes ši teisė būtų prarasta, jei jis taptų nelaimingo atsitikimo auka ir visiškai nebegalėtų dirbti ar jei jis nuspręstų pasinaudoti savo teise į pensiją [39].

39 — Turkijos pilietis nebeturi teisės gyventi priimančiosios valstybės narės teritorijoje pagal Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnį, kai jis sulaukia pensinio amžiaus arba kai įvyksta nelaimingas atsitikimas darbe, dėl kurio vėliau jis visiškai ar iš dalies negali dirbti samdomo darbo. Teisingumo Teismo teigimu, šiuo atveju suinteresuotasis asmuo turi būti laikomas galutinai palikusiu tos valstybės narės darbo rinką, o dėl to jo prašomas leidimas gyventi šalyje niekaip nėra susijęs su samdomu darbu, net ir būsimu (1995 m. birželio 6 d. Sprendimas *Bozkurt*, C-434/93, Rink. p. I-1475, 39 ir 40 punktai). 1997 m. sausio 23 d. Sprendime *Tetik* (C-171/95, Rink. p. I-329, 40–42 ir 46 punktai) Teisingumo Teismas konstatavo, kad turkų kilmės darbuotojas praranda šio 6 straipsnio suteikiamas teises, jeigu jis nusprendžia palikti savo darbą ir jei per protingą laikotarpį neatlieka jokių būtinų veiksmų, kad galėtų dirbti naują darbą. Šį vertinimą jis patvirtino 2000 m. vasario 10 d. Sprendime *Nazli* (C-340/97, Rink. p. I-957, 44 ir 49 punktai).

122. Teisių, kurios Turkijos piliečiams būtų suteiktos Sprendimu Nr. 1/80, nesvarbu, kokia būtų jų karta ir jų ryšiai su priimančiąja valstybe nare, nepatikimumas ir laikinumas neleistų jiems optimaliai integruotis šioje valstybėje.

123. Todėl, mano nuomone, Teisingumo Teismas visiškai teisingai konstatavo, kad Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnis suteikia turkų kilmės darbuotojo vaikui savarankiškas teises, kurios gali būti taikomos net jei šis vaikas yra vyresnis nei 21 metų ir gyvena savarankiškai.

124. Minėtas sprendimas *Ayaz*, kuriuo Vokietijos, Italijos ir Jungtinės Karalystės vyriausybės remiasi savo argumentams pagrįsti, nepaneigia šio vertinimo.

125. Minėtoje byloje Teisingumo Teismas sprendė, ar turkų kilmės darbuotojo posūnis turėtų būti laikomas šio darbuotojo šeimos nariu, kaip apibrėžta Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmojoje pastraipoje, kad galėtų pasinaudoti šia nuostata suteikiamomis teisėmis. Būtent atsakydamas į šį klausimą Teisingumo Teismas pažymėjo, kad reikia atsižvelgti į Reglamento Nr. 1612/68 10 straipsnio 1 dalyje pateiktą „šeimos nario" sąvoką [40].

40 — Minėtas sprendimas *Ayaz* (45 punktas).

126. Mano nuomone, ši nuoroda į šios nuostatos taikymo sritį turi būti aiškinama taip, kad ja siekiama į valstybių narių ir Turkijos Respublikos asociacijos kontekstą perkelti Reglamente Nr. 1612/68 pateiktos „šeimos nario" sąvokos taikymo sritį, kiek tai susiję su tokiai grupei priklausyti būtinu ir pakankamu šeiminiu ryšiu. Šia nuoroda nebuvo siekiama užginčyti Teisingumo Teismo praktiką dėl šeimos nariui, atitinkančiam šiose nuostatose nurodytus reikalavimus, Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmąja ir antrąja pastraipomis suteiktų teisių savarankiško pobūdžio.

127. Noriu pabrėžti, kad ši teismų praktika buvo aiškiai patvirtinta minėtuose sprendimuose *Cetinkaya*, *Aydinli* ir *Torun*, kurie buvo priimti po minėto sprendimo *Ayaz*.

128. Galiausiai, jeigu Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmąja pastraipa suteiktų teisių taikymo srities apribojimas būtų prilygintas Reglamento Nr. 1612/68 10 straipsniu suteiktų teisių apribojimui, mano nuomone, tai prieštarautų Asociacijos susitarimo preambulėje ir jo 28 straipsnyje nurodytam tikslui – padėti Turkijos Respublikai įstoti į Europos Sąjungą, kai ji galės prisiimti visus iš Sutarties kylančius įsipareigojimus.

129. Minėta, kad siekdamos užtikrinti, jog laipsniškai šis įstojimas būtų praktiškai įgyvendinamas, šio susitarimo šalys susitarė tarpusavyje įgyvendinti laisvą asmenų judėjimą ir tam susitarė remtis Sutarties normomis dėl šių pagrindinių laisvių.

130. Atsižvelgiant į šį tikslą ir šią aiškią nuorodą į Sutarties nuostatas dėl judėjimo laisvės, galima daryti išvadą, kad nustatant turkų kilmės darbuotojams ir jų šeimos nariams Sprendimu Nr. 1/80 suteikiamų teisių taikymo sritį reikia atsižvelgti į teisių, kurios suteikiamos Bendrijos piliečiams, raidą. Iš tiesų toks atsižvelgimas netgi yra būtinas, kad Turkijos piliečiai, kurie naudojosi Asociacijos susitarime numatytomis teisėmis, nuo įstojimo galėtų pačiomis geriausiomis sąlygomis pasinaudoti teisėmis, kurios suteikiamos Bendrijos piliečiams.

131. Kitaip tariant, ruošiantis Turkijos Respublikos įstojimui į Europos Sąjungą, reikėtų vengti skirtumų tarp Turkijos piliečiams, kurie pasinaudojo Asociacijos susitarime numatyta judėjimo laisve, suteiktų teisių, ir tų teisių, kuriomis naudojasi Bendrijos piliečiai.

132. Pripažinta, kad teisė judėti ir apsigyventi, kuri iš pradžių Sutartyje buvo numatyta pagal darbo sutartį ir savarankiškai dirbantiems asmenims, laipsniškai buvo atskirta nuo ekonominės veiklos vykdymo ir suteikta visiems valstybės narės piliečiams. Iš pradžių šie pokyčiai buvo įgyvendinami priimant direktyvas [41]. Vėliau remiantis 1993 m. lapkričio 1 d. įsigaliojusia Europos Sąjungos sutartimi, kuri įtvirtino Sąjungos piliečio statusą ir kuri teisę judėti ir apsigyventi visose Bendrijos valstybėse narėse pavertė teise, kurią Sutartis tiesiogiai suteikia kiekvienam piliečiui [42].

133. Direktyva 2004/38, kurios perkėlimo į nacionalinę teisę terminas baigėsi 2006 m. balandžio 30 d., išplėtė ją nauju aspektu. Ši direktyva pripažįsta Sąjungos piliečiams, kurie priimančiojoje valstybėje narėje legaliai gyveno ištisinį penkerių metų laikotarpį, teisę joje gyventi nuolat, kuriai netaikomi jokie kiti reikalavimai [43].

134. Atsižvelgiant į šią raidą, jei iš turkų kilmės darbuotojų vaikų, atitinkančių Spren-

41 — Žr. 1990 m. birželio 28 d. Tarybos direktyvą 90/364/EEB dėl teisės apsigyventi (OL L 180, 1990, p. 26), 1990 m. birželio 28 d. Tarybos direktyvą 90/365/EEB dėl pagal darbo sutartį ir savarankiškai dirbančių asmenų, kurie nutraukė savo profesinę veiklą, teisės apsigyventi (OL L 180, 1990, p. 28) ir 1993 m. spalio 29 d. Tarybos direktyvą 93/96/EEB dėl studentų teisės apsigyventi (OL L 317, 1993, p. 59).

42 — EB sutarties 18 straipsnio 1 dalis; dėl šio straipsnio išaiškinimo žr. minėtą sprendimą *Baumbast ir R* (81 punktas).

43 — Direktyvos 2004/38 16 straipsnis.

dimo Nr. 1/80 7 straipsnyje nurodytus reikalavimus, būtų atimtos iš šios nuostatos kildinamos teisės, kai jiems sukanka 21 metai ir jie nebėra išlaikomi savo tėvų, ir jei jiems būtų taikomos tokios pat sąlygos kaip ir pirmajai migrantų kartai, tai prieštarautų siekiamam tikslui – padėti Turkijos Respublikai įstoti į Europos Sąjungą.

135. Mano nuomone, toks sisteminis turkų kilmės darbuotojų vaikų grąžinimas į integracijos priimančiojoje valstybėje narėje „pirminę padėtį" būtų dar mažiau pateisinamas dėl to, kad trečiųjų šalių, su kuriomis Bendrija nesudarė susitarimo, piliečių teisinė padėtis per tą laiką taip pat žymiai pagerėjo.

136. Iš tiesų Tarybos direktyva 2003/109/EB [44], priimta atsižvelgiant į Europos Vadovų Tarybos pareiškimą Tamperėje 1999 m. spalio 15 ir 16 d. [45], suteikia nuolatinį ilgalaikio gyventojo statusą trečiųjų šalių piliečiams, kurie yra penkerius metus teisėtai pragyvenę valstybės narės teritorijoje; dėl to ilgalaikiai gyventojai, kaip ir tos šalies piliečiai, turi vienodas teises daugelyje sričių: visų pirma, teisę naudotis galimybe įsidarbinti arba dirbti savarankiškai, į švietimą ir profesinį mokymą, į socialinę apsaugą, socialinę pagalbą ir socialinį saugumą, teisę gauti mokesčių nuolaidas, naudotis prekėmis ir paslaugomis, bei visuomenei prieinamų prekių ir paslaugų pasiūla, taip pat būsto įsigijimo tvarka [46].

137. Taigi su šia raida nebūtų suderinama, jei turkų kilmės darbuotojo vaikui prieš daugiau kaip keturiasdešimt metų sudarytu Asociacijos susitarimu suteiktos teisės nebūtų palankesnės už tas, kuriomis gali naudotis bet kokios kitos trečiosios šalies piliečiai, penkerius metus teisėtai išgyvenę priimančiosios valstybės narės teritorijoje. Atsižvelgiant į tai, kad Asociacijos susitarimas buvo sudarytas anksčiau, ir į siekiamą tikslą – padėti Turkijos Respublikai įstoti į Europos Sąjungą, reikėtų daryti išvadą, kad Turkijos piliečių, pasinaudojusių Asociacijos susitarime numatytomis teisėmis, padėtis yra tarp Sąjungos piliečių ir trečiųjų šalių piliečių.

44 — 2003 m. lapkričio 25 d. Direktyva 2003/109/EB dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso (OL L 16, 2004, p. 44). Ši direktyva taikoma nepažeidžiant palankesnių nuostatų, nustatytų dvišaliuose ir daugiašaliuose susitarimuose Bendrijos mastu ar tarp Bendrijos ir jos valstybių narių su trečiosiomis šalimis (3 straipsnio 3 dalies a punktas). Valstybės narės priima įstatymus ir kitus teisės aktus, kurie, įsigalioję vėliausiai iki 2006 m. sausio 23 d. įgyvendina šią direktyvą (26 straipsnio pirmoji pastraipa).

45 — Iš šio pareiškimo matyti, kad trečiųjų šalių piliečių teisinis statusas turėtų būti derinamas su valstybių narių piliečių statusu, ir kad tam tikrą laikotarpį, kurį reikėtų nustatyti, valstybėje narėje teisėtai gyvenančiam ir turinčiam ilgalaikio gyventojo leidimą asmeniui būtų suteiktos tam tikros vienodos teisės, kurios kaip galima labiau atitinka Europos Sąjungos piliečių turimas teises (Direktyvos 2003/109 antroji konstatuojamoji dalis).

46 — Direktyvos 2003/109 11 straipsnio 1 dalis.

138. Todėl aš manau, kad turkų kilmės darbuotojo vaikui Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmąja pastraipa suteiktos teisės turi būti apibrėžiamos atsižvelgiant ne tik į tas teises, kurias konkrečiai Bendrijos darbuotojo vaikui pripažįsta Reglamento Nr. 1612/68 10 ir 11 straipsniai, bet taip pat į Sutarties normas dėl laisvo darbuotojų judėjimo, kuriomis kartu su joms įgyvendinti priimtais antrinės teisės aktais Asociacijos susitarimo šalys susitarė remtis.

2. Teisingumo Teismo praktika dėl Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsniu suteiktų teisių taikymo srities apskritai nenustato turkų kilmės darbuotojo vaikui palankesnių sąlygų už tas, kuriomis pagal Sutartį naudojasi Bendrijos darbuotojas

139. Apibendrintai išnagrinėjus turkų kilmės darbuotojo vaikui Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsniu suteiktų savarankiškų teisių taikymo sritį galima konstatuoti, kad šios teisės yra žymiai nepalankesnės nei tos, kuriomis Bendrijos pilietis naudojasi pagal Sutarties normas dėl laisvo darbuotojų judėjimo ir joms įgyvendinti priimtus antrinės teisės aktus.

140. Šie nepalankumai visų pirma yra susiję su teisių įsidarbinti ir apsigyventi taikymu erdvės atžvilgiu, antra, su teise į šeimos susijungimą priimančiojoje valstybėje narėje ir, trečia, su sąlygomis, kurioms esant teisės šioje valstybėje gali būti apribotos.

141. Dėl pirmo aspekto reikia nurodyti, jog iš Teisingumo Teismo praktikos išplaukia, kad Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsniu suteiktos teisės įsidarbinti ir apsigyventi yra taikomos tik priimančiojoje valstybėje narėje. Priešingai nei Bendrijos darbuotojo, turkų kilmės darbuotojo šeimos narys neturi teisės laisvai judėti Sąjungoje, kad priimtų pasiūlymą įsidarbinti ir apsigyventų pasirinktoje valstybėje narėje [47].

142. Turkų kilmės darbuotojo vaikas, norintis dirbti samdomą darbą kitoje valstybėje narėje, Sprendimo Nr. 1/80 požiūriu atsidurtų pirmosios kartos migranto padėtyje ir šioje valstybėje galėtų tik laipsniškai įgyti šio sprendimo 6 straipsnyje numatytas teises. Jo atvykimui į kitos valstybės narės teritoriją yra taikoma tos valstybės nacionalinė teisė. Remiantis nusistovėjusia Teisingumo Teismo praktika, nuostatos, susijusios su Europos ekonominės bendrijos ir Turkijos Res-

47 — Šiame kontekste žr. minėtą sprendimą *Tetik* (29 punktą).

publikos asociacija, neatima iš valstybių narių teisės reglamentuoti Turkijos piliečių atvykimą į jų teritoriją, kaip ir sąlygų, susijusių su jų pirma profesine veikla [48].

143. Žinoma, šie nepalankumai sumažinami Direktyvoje 2003/109, kuri suteikia trečiųjų šalių piliečiams, valstybėje narėje turintiems ilgalaikio gyventojo statusą, teisę apsigyventi kitoje valstybėje narėje, jei jie nori joje dirbti samdomą ar savarankišką darbą arba siekia kitų tikslų [49]. Tačiau šiems trečiųjų šalių piliečiams suteikiamos teisės išlieka mažesnės už Sąjungos piliečių teises [50].

144. Be to, galima manyti, kad turkų kilmės darbuotojo vaikui iš Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio nekildinama teisė į šeimos susijungimą priimančiojoje valstybėje narėje. Jo sutuoktinio, vaikų ir kitų šeimos narių, kurie yra trečiųjų šalių piliečiai, atvykimui į šios valstybės narės teritoriją tebetaikoma nacionalinė teisė.

145. Žinoma, priimančioji valstybė narė, įgyvendindama savo įgaliojimus šioje srityje, privalo laikytis pagrindinių teisių, kaip jos apibrėžtos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje bei kituose tarptautiniuose dokumentuose, kuriuos ji yra pasirašiusi. Tačiau šiuose dokumentuose, o pirmiausia – konvencijos 8 straipsnyje numatyta šeimos apsauga neužtikrina tokios teisės į šeimos susijungimą, kokia numatyta Reglamente Nr. 1612/68 ir Direktyvoje 2004/38 [51].

146. Tas pat pasakytina ir apie Tarybos direktyvą 2003/86/EB [52]. Nors teisei į trečiųjų šalių piliečių šeimos susijungimą apsaugoti yra numatytos papildomos garantijos, nes ši direktyva įpareigoja valstybes nares daugeliu atvejų leisti susijungti tokių piliečių šeimos nariams ir nesuteikia joms diskrecijos [53], dėl

48 — 2000 m. gegužės 11 d. Sprendimas *Savas* (C-37/98, Rink. p. I-2927, 58 ir 65 punktai); minėtas sprendimas *Ergat* (35 punktas) ir 2003 m. spalio 21 d. Sprendimas *Abatay ir kt.* (C-317/01 ir C-369/01, Rink. p. I-12301, 63 ir 65 punktai).

49 — Direktyvos 2003/109 14 straipsnis.

50 — Šiame kontekste žr. Direktyvos 2003/109 14 ir 15 straipsniuose nustatytus reikalavimus.

51 — Pirmiausia žr. Europos žmogaus teisių teismo 1996 m. vasario 19 d. Sprendimą *Gül prieš Šveicariją, Recueil des arrêts et décisions* 1996-I, p. 174, § 38; 1996 m. lapkričio 28 d. Sprendimą *Ahmut prieš Nyderlandus, Recueil des arrêts et décisions* 1996-VI, p. 2031, § 63 ir 2001 m. gruodžio 21 d. Sprendimą *Sen prieš Nyderlandus*, § 31.

52 — 2003 m. rugsėjo 22 d. Direktyva dėl teisės į šeimos susijungimą (OL L 251, 2003, p. 12). Valstybėms narėms nustatytas terminas šiai direktyvai perkelti į nacionalinę teisę baigėsi 2005 m. spalio 3 dieną.

53 — Žr. Direktyvos 2003/86 4 straipsnio 1 dalį.

tokiu būdu trečiųjų šalių piliečiams pripažintų garantijų vis dėlto jų padėtis netampa lygiaverte Sąjungos piliečių padėčiai.

147. Galiausiai iš Teisingumo Teismo praktikos dėl sąlygų, kurioms esant gali būti apribotos iš Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio kildinamos teisės, matyti, kad yra nustatytas papildomas apribojimo motyvas palyginti su tais, kurie yra taikomi Bendrijos piliečiui. Greta atvejo, kai asmens teisė apsigyventi gali būti atimta remiantis viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ir visuomenės sveikatos sumetimais, kuris yra taikomas abiem piliečių kategorijoms, Turkijos pilietis dar praranda savo teises įsidarbinti ir apsigyventi priimančiojoje valstybėje narėje, jei išvyksta iš jos reikšmingam laikotarpiui ir be pateisinamos priežasties.

148. Tokiu atveju, jei atitinkamas asmuo vėl nori apsigyventi toje valstybėje narėje, kurioje jis gyveno, jis turi pateikti šios valstybės valdžios institucijoms prašymą, kad jam būtų leista atvykti pas turkų kilmės darbuotojo šeimą, kuriai jis priklauso, jei jis vis dar atitinka Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmojoje pastraipoje nustatytus reikalavimus, arba kad jam būtų leista čia dirbti pagal šio sprendimo 6 straipsnį [54].

54 — Minėtas sprendimas *Ergat* (49 punktas).

149. Atsižvelgdamas į visus šiuos argumentus manau, kad Teisingumo Teismo pateiktas Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmosios ir antrosios pastraipų išaiškinimas, pagal kurį šios nuostatos suteikia turkų kilmės darbuotojo vaikui savarankiškas teises įsidarbinti ir apsigyventi, kurios išlieka ir tada, kai šiam vaikui sukanka 21 metai ir jis ima gyventi savarankiškai, neprieštarauja Papildomo protokolo 59 straipsniui. Taigi ši nuostata nepateisina Teisingumo Teismo praktikos dėl turkų kilmės darbuotojo vaikui Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsniu suteiktų teisių galiojimo laiko atžvilgiu pakeitimo.

150. Mano nuomone, Jungtinės Karalystės vyriausybės pateikti argumentai nepagrindžia priešingos išvados.

151. Ši vyriausybė primena, kad minėtame sprendime *Aydinli* buvo pripažinta, jog Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmoji pastraipa suteikia turkų kilmės darbuotojo šeimos nariams teisę dirbti, o ne įpareigoja juos dirbti samdomą darbą. Ši vyriausybė teigia, kad dėl tokio aiškinimo bei Teisingumo Teismo praktikos, pagal kurią iš šios nuostatos kildinamos teisės apsigyventi galima netekti tik Sprendimo Nr. 1/80 14 straipsnyje numatytais atvejais arba jei asmuo išvyksta ilgam laikui ir be pateisina-

mos priežasties, turkų kilmės darbuotojo vaikui gali būti sudarytos palankesnės sąlygos nei Bendrijos darbuotojui.

152. Jungtinės Karalystės vyriausybė nurodo turkų kilmės darbuotojo vaiko, kuris neieško darbo ir siekia pasinaudoti priimančiosios valstybės narės socialinės apsaugos sistema, pavyzdį.

153. Tačiau aplinkybė, kad tam tikrais atvejais dėl aptartos Teisingumo Teismo praktikos Turkijos piliečiui gali būti sudarytos palankesnės sąlygos nei Bendrijos piliečiui, negali pateisinti bendro turkų kilmės darbuotojo vaikui 7 straipsniu suteiktų teisių galiojimo laiko atžvilgiu apribojimo. Jei būtų pripažinta, kad tokia padėtis egzistuoja, būtent dėl sąlygų, kurioms esant šios teisės gali būti apribotos Papildomo protokolo 59 straipsniu galėtų būti nustatytas dar vienas apribojimo atvejis.

154. Taigi tokiu atveju, norint įvykdyti Papildomo protokolo 59 straipsnį, reikėtų pakeisti ne Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsniu suteiktų teisių galiojimą laiko atžvilgiu, o dviejų sąlygų, kurioms esant pagal Teisingumo Teismo praktiką šios teisės gali būti apribotos, baigtinį pobūdį.

155. Bet kokiu atveju reikia konstatuoti, kad nagrinėjamos pagrindinės bylos aplinkybėmis tokia pareiga netaikytina.

3. Teisingumo Teismo praktika dėl sąlygų, kurioms esant iš Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio kildinamos teisės gali būti apribotos, nesuteikia I. Derin padėtyje esančiam Turkijos piliečiui didesnių teisių nei tos, kurios suteikiamos Bendrijos darbuotojui

156. Vadovaujantis aptariama Teisingumo Teismo praktika, I. Derin, kuris neišvyko iš priimančiosios valstybės narės reikšmingam laikotarpiui ir be pateisinamos priežasties, savo teises, kurios kildinamos iš Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmosios pastraipos antros įtraukos, gali prarasti tik pagal šio sprendimo 14 straipsnį.

157. Iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pateiktos informacijos matyti, kad šis asmuo teisėtai vykdė ekonominę veiklą Vokietijoje ir kad po įkalinimo jis vėl ėmė dirbti. Taigi jis nėra Jungtinės Karalystės vyriausybės nurodytoje padėtyje, kai asmuo neieško darbo ir siekia pasinaudoti priimančiosios valstybės narės socialinės pagalbos sistema.

158. Bendrijos pilietis, esantis tokioje padėtyje, kurioje yra I. Derin, galėtų būti išsiųstas iš priimančiosios valstybės narės tik remiantis EB 39 straipsnio 3 dalimi.

159. Matėme, kad Sprendimo Nr. 1/80 14 straipsnio taikymo sąlygos yra beveik identiškos EB 39 straipsnio 3 dalies taikymo sąlygoms [55]. Taigi šiuo požiūriu I. Derin nesuteikta didesnių teisių nei tos, kurios pagal Sutartį suteikiamos Bendrijos darbuotojui.

160. Atsižvelgdamas į visus šiuos argumentus, siūlau į pirmąjį prejudicinį klausimą atsakyti, kad Teisingumo Teismo praktika, pagal kurią Turkijos pilietis, kuris, būdamas vaiku, pasinaudojęs teise į šeimos susijungimą atvyko į valstybės narės teritoriją, praranda iš teisės pagal Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmosios pastraipos antrą įtrauką priimti bet kokį pasiūlymą įsidarbinti kildinamą teisę apsigyventi šioje valstybėje tik dviem atvejais, t. y. šio sprendimo 14 straipsnyje numatytais atvejais arba kai jis išvyksta iš priimančiosios valstybės narės teritorijos reikšmingam laikotarpiui ir be pateisinamos priežasties, net ir tuomet, kai jam sukanka 21 metai ir jis nebėra išlaikomas savo tėvų, yra suderinama su Papildomo protokolo 59 straipsniu.

55 — Minėtas sprendimas *Cetinkaya* (43 ir 44 punktai).

*C — Dėl antrojo prejudicinio klausimo*

161. Savo antruoju prejudiciniu klausimu *Verwaltungsgericht Darmstadt* nori sužinoti, ar turkų kilmės darbuotojo vaikui pagal Sprendimo Nr. 1/80 14 straipsnį dar gali būti taikoma speciali apsauga, jeigu į pirmąjį prejudicinį klausimą būtų atsakyta, kad tokiam vaikui šio sprendimo 7 straipsnio pirmoji pastraipa nebetaikoma, kai jam sukanka 21 metai ir kai jis nebėra išlaikomas savo tėvų, ir jeigu jis nebegalėtų remtis šio sprendimo 6 straipsniu.

162. Kadangi siūlau patvirtinti Teisingumo Teismo praktiką, pagal kurią turkų kilmės darbuotojo vaikas nepraranda iš Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmosios pastraipos kildinamų teisių, kai jam sukanka 21 metai ir kai jis nebėra išlaikomas savo tėvų, mano nuomone, antrojo prejudicinio klausimo nagrinėti nebūtina.

## V — Išvada

163. Atsižvelgdamas į visus šiuos argumentus, siūlau taip atsakyti į *Verwaltungsgericht Darmstadt* pateiktus klausimus:

„Teisingumo Teismo praktika, pagal kurią Turkijos pilietis, kuris, būdamas vaiku, pasinaudojęs teise į šeimos susijungimą atvyko į valstybės narės teritoriją, praranda iš teisės pagal Asociacijos tarybos, įsteigtos Europos ekonominės bendrijos ir Turkijos asociacijos susitarimu, 1980 m. rugsėjo 19 d. Sprendimo Nr. 1/80 dėl asociacijos plėtros 7 straipsnio pirmosios pastraipos antrą įtrauką priimti bet kokį pasiūlymą įsidarbinti kildinamą teisę apsigyventi šioje valstybėje tik dviem atvejais, t. y. šio sprendimo 14 straipsnyje numatytais atvejais arba kai jis išvyksta iš priimančiosios valstybės narės teritorijos reikšmingam laikotarpiui ir be pateisinamos priežasties, net ir tuomet, kai jam sukanka 21 metai ir jis nebėra išlaikomas savo tėvų, yra suderinama su Papildomo protokolo, 1970 m. lapkričio 23 d. pasirašyto Briuselyje, o Bendrijos vardu sudaryto, aprobuoto ir patvirtinto 1972 m. gruodžio 19 d. Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 2760/72, 59 straipsniu."